

Traseismul politic al primarilor  n Republica Moldova (2011- 2017)

The mayors` party switching in the Republic of Moldova (2011- 2017)

CZU 352.075.2+324

Ion MELE TEAN,
doctorand, Academia de Administrare Public 

SUMMARY

In this article, the author analyzes the party switching of mayors during the period of 2011-2017. In order to perform this, the author have collected, examined and compared the result of local elections for the years of 2011 and 2015, and then have updated the results to the situation in 2017. In the local elections of 2015, 504 or 56% of the mayors were re-elected. Out of the 504 elected mayors in 2015, 101 mayors have practiced party switching before the elections and 103 – after the elections. Therefore about 40% of mayors that won both local elections (2011 and 2015) have switched their political party during the period of 2011-2017.

Keywords: party switching, local public administration, local elections.

REZUMAT

 n acest articol autorul analizează traseismul politic al primarilor în Republica Moldova, în perioada 2011-2017. Pentru efectuarea acestei analize au fost colectate, examinate  i comparate rezultatele alegerilor locale generale din anii 2011  i 2015,  i apoi actualizate conform situa iei din anul 2017. Conform rezultatelor alegerilor locale din 2015, în 504 din 898 primării (56%), fotoliile de primar au fost ocupate de acelea i persoane care au c ştigat  i în alegerile din 2011. Din cei 504 primari reale i, 101 primari au practicat traseismul politic înainte alegerilor locale din 2015, iar 103 după scrutin. Prin urmare, circa 40% din primarii, care au c ştigat ambele alegeri locale (2011  i 2015),  i-au schimbat apartenen a politică în perioada 2011-2017.

Cuvinte-cheie: traseism politic, administra ie publică locală, alegeri locale.

Traseismul politic reprezintă un fenomen politic, care constă în schimbarea de către un politician a partidului politic, care l-a promovat într-o func ie [1]. Dic ionarul explicativ al limbii rom ne define te traseismul ca atitudine caracteristică politicianului care se transferă de la un partid la altul în func ie

de interesele personale. Acest fenomen a afectat toate statele în diferite etape de dezvoltare a acestora  i continuă să afecteze, în mod special,  rile în care nu există încă un nivel avansat de cultură politică. Republica Moldova nu este o excep ie în acest sens.

Scopul articolului de fa   este de a ana-

liza traseismul politic în rândul primarilor unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova, în perioada 2011 – 2017, și de a identifica cauzele acestuia. Pentru efectuarea acestei analize au fost colectate, examinate și comparate rezultatele alegerilor locale generale din anii 2011 și 2015, disponibile pe pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale, precum și informațiile de pe paginile web ale principalelor partide politice din Republica Moldova.

În tabelul 1 este prezentată informația privind rezultatele alegerilor locale, după apartenența politică a primarilor aleși în cadrul alegerilor locale din 2011 și 2015, precum și schimbările intervenite în perioada 2015-2017. Pentru alegerile locale din anii 2011 și 2015 sunt indicate doar partidele politice care au câștigat alegerile în, cel puțin, 25 de primării.

site-ul oficial al Partidului Democrat din Moldova la data de 1 iulie 2017.

Prin natura ei, lupta între partidele politice pentru primării este un proces continuu și poate fi de 2 feluri: *luptă directă* - pe parcursul perioadei electorale în cadrul alegerilor locale organizate o dată în 4 ani și *luptă indirectă* - în perioada dintre alegeri.

În cadrul analizei efectuate, s-a identificat faptul că numărul cazurilor de traseism politic poate fi calculat mai ușor, atunci când primarii au fost realeși în cadrul a, cel puțin, 2 scrutine de alegeri locale consecutive. Totodată, s-au identificat 3 tipuri de modificare a apartenenței politice a primarilor realeși: 1) când primarul a obținut victoria, fiind candidat independent, însă în alegerile următoare a aderat și a reprezentat un partid politic; 2) când primarul a obținut victoria, reprezentând un partid politic, însă

Tabelul 1. Evoluția numărului primăriilor în funcție de apartenență politică (2011- 2017).

Partid politic	Alegeri locale 2011		Alegeri locale 2015		Situația curentă 2017	
	Primării	%	Primării	%	Primării	%
PDM	220	24,5%	294	32,7%	402	44,8%
PLDM	286	31,8%	283	31,5%	205	22,8%
PCRM	203	22,6%	76	8,4%	67	7,4%
PL	97	10,8%	50	5,6%	50	5,6%
Candidați independenți	69	7,7%	69	7,7%	53	5,9%

Partid politic	Alegeri locale 2011		Alegeri locale 2015		Situația curentă 2017	
	Primării	%	Primării	%	Primării	%
PSRM (din 2015)	-	0%	49	5,5%	47	5,2%
PPPN (din 2015)	-	0%	44	4,9%	44	4,9%
BEPPEM (din 2015)	-	0%	27	3%	25	2,8%
Alte partide	23	2,6%	6	0,7%	5	0,6%
TOTAL	898	100%	898	100%	898	100%

Sursa: Pagina web a Comisiei Electorale Centrale și pagina web a Partidului Democrat.

Pentru anul 2017, rezultatele alegerilor din anul 2015 au fost actualizate în conformitate cu informația disponibilă pe

în alegerile următoare a ales să candideze independent; 3) când primarul reales și-a schimbat apartenența politică pe parcur-

sul mandatului, în perioada electorală sau după scrutinul local. Doar cel din urmă poate fi considerat traseism politic.

 n anul 2011, lupta directă pentru primăria a fost dusă între reprezentan ii a 4 partide politice mari, candidați independen i  i alte partide mici, rezultatele fiind următoarele: Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) cu 31,8% din totalul primăriilor; Partidul Democrat din Moldova (PDM) – 24,5%; PCRM – 22,6%  i PL – 10,8%. Restul primarilor au fost ale i din r ndul candida ilor independen i (7,7%)  i altor partide mici (2,6%).

 n anul 2015, în lupta pentru fotoliile de primar intră încă 3 partide politice: Partidul Sociali tilor din Republica Moldova (PSRM), Partidul Politic Partidul Nostru (PPPN)  i Blocul electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova” (BEPPEM). Rezultatele alegerilor locale din 2015 denotă o consolidare a PDM, care a ob inut 32,7% din primării, o evolu ie constantă a PLDM cu 31,5% din primării, o descre tere drastică pentru PCRM, care a ob inut 8,4% din primării  i o descre tere pentru PL, care a ob inut 5,6% din primării. PSRM a ob inut 5,5% din totalul primăriilor, PPPN – 4,9%, BEPPEM – 3%, candida ii independen i (CI) – 7,7%, iar celelalte partide – 0,7% din primării. Conform rezultatelor alegerilor locale din 2015, în 504 din 898 primării (56%), fotoliile de primar au fost ocupate de acelea i persoane care au câstigat  i în alegerile din 2011.

Din cei 504 primari reale i în cadrul alegerilor locale din 2015, 101  i-au schimbat partidul politic care i-a promovat în fotoliile de primar în anul 2011, 22 de primari din r ndurile candida ilor independen i au aderat la un partid politic, iar 16 primari, care au apar inut unui partid politic în 2011, au preferat să candideze independent  i au câstigat postul de primar în anul 2015.  n tabelul 2 este prezentat traseismul politic al primarilor reale i în anul 2015, precum  i op iunile primarilor care au candidat independent în anul 2011  i

care au hot r t să nu apar in  unui partid politic în cadrul alegerilor din 2015.

Conform datelor prezentate în tabelul 2, din cei 101 primari care au practicat traseismul politic p n  la scrutinul din 2015, 39 au aderat la PDM, 33 – la PLDM, 12 – la PSRM, 10 – la BEPPEM, 4 – la PPPN  i câte un primar – la PL, PCRM  i alte forma iuni politice.  n acela i timp, constatăm că PCRM a fost partidul din care au plecat cei mai mul i primari – 43 la număr, fapt condi ionat de diminuarea influen ei PCRM în perioada analizată. Din PL au plecat 36 de primari, urmat de PLDM cu 24 primari. Doar 4 primari au plecat de la PDM.  n urma intervierv rii unor primari dintr-un raion, care, în perioada 2011-2015, au plecat de la un partid către altul, s-a constatat faptul că motivul principal ce i-a determinat să facă acest pas a fost managementul defectuos al resurselor umane în cadrul partidului din care făceau parte, conducătorii căruia nu puneau accentul pe meritele  i talentele oamenilor din r ndurile partidului. Aderarea la noul partid a fost motivată de existen a unei organiza ii teritoriale puternice a acestui partid în raion. Traseele detaliate ale primarilor ce au practicat traseismul politic în această perioada sunt prezentate în tabelul 2.

După alegerile locale din anul 2015, lupta partidelor politice pentru primării a continuat, dar de această dată indirect. Această perioadă a fost zguduită de un eveniment important – arestul liderului forma iunii politice PLDM, eveniment ce a stimulat dezvoltarea fenomenului de traseism politic în r ndul primarilor, în special, a celor ce reprezentau PLDM. Conform datelor disponibile, din cei 504 primari reale i în 2015, încă 103 primari  i-au schimbat partidul politic pe care l-au reprezentat în cadrul alegerilor. To i au preferat să adere la PDM.  n tabelul 3 sunt prezentate traseele politice ale primarilor în perioada 2015-2017.

Tabelul 2. Modificarea apartenenței politice a primarilor realeși în perioada 2011 - 2015.

Din rândurile	Către:									TOTAL
	PLDM	PDM	PSRM	Cand. indep.	BEPPEM	PPPN	PL	PCRM	Alte partide	
Cand. indep.(CI)	8	12	2	-	-	-	-	-	-	22
PCRM	6	17	10	6	-	3	-	-	1	43
PDM	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
PL	17	10	-	3	4	1	-	1	-	36
PLDM	-	9	2	7	5	-	1	-	-	24
Altor partide	6	3	-	-	1	-	-	-	-	10
TOTAL	41	51	14	16	10	4	1	1	1	139
TOTAL (fără CI)	33	39	12	-	10	4	1	1	1	101

Sursa: **Pagina web a Comisiei Electorale Centrale.**

Tabelul 3. Traseismul primarilor (2015 - 2017).

Traseu	Numărul primarilor	Ponderea, %
PCRM - PDM	12	12%
PLDM - PDM	77	75%
BEPPEM -PDM	2	2%
PSRM- PDM	12	12%
TOTAL	103	100%

Sursa: **Pagina web a Comisiei Electorale Centrale și pagina web a Partidului Democrat.**

Cea mai mare pondere a primarilor care au practicat traseismul politic o dețin cei de la PLDM – 75%, urmași de cei din PCRM și PSRM – câte 12% fiecare și de cei de la BEPPEM – 2%. Totodată, în perioada 2015-2017, dintre cei 69 de candidați independenți care au câștigat funcția de primar în alegerile locale din 2015, 16 sau 23% au preferat să se afilieze unui partid politic, acesta fiind PDM. Cele mai influențate raioane de fenomenul traseismului politic în rândul primarilor, în perioada 2015 – 2017, au fost: raionul Soroca și raionul Dondușeni cu câte 11 primari traseiști, urmate de raionul Ungheni cu 10 primari și

raioanele Florești și Orhei cu câte 8 primari traseiști. În raioanele Cahul, Călărași, Căușeni și Strășeni, în municipiile Bălți și Chișinău, precum și în UTA Găgăuzia, nu a fost înregistrat niciun primar ce și-a modificat partidul politic după alegerile locale din 2015. Restul raioanelor au fost afectate de traseism după cum urmează: în 9 raioane s-a constatat câte un caz de traseism politic, în 4 raioane - câte 2 cazuri, în 4 raioane - câte 3 cazuri, în 4 raioane - câte 4 cazuri și în 2 raioane - câte 5 cazuri. Tabelul 4 prezintă informația detaliată despre traseismul politic al primarilor după UAT de nivelul II în perioada 2015-2017.

Tabelul 4. Traseismul politic după UAT de nivelul II (2015 – 2017).

Nº UAT II		PCRM	PLDM	BEPPEM	PSRM	Nº UAT II		PCRM	PLDM	BEPPEM	PSRM
		la PDM						la PDM			
1	Anenii-Noi	-	2	-	-	19	Hânceşti	1	1	-	1
2	Basarabeasca	-	-	1	-	20	Ialoveni	-	1	-	-
3	Bălţi	-	-	-	-	21	Leova	-	1	-	-
4	Briceni	-	5	-	-	22	Nisporeni	1	-	-	1
5	Cahul	-	-	-	-	23	Ocnîţa	-	3	-	-
6	Călăraşi	-	-	-	-	24	Orhei	-	8	-	-
7	Cantemir	-	1	-	-	25	Rezina	-	1	-	-
8	Căuşeni	-	-	-	-	26	Râşcani	-	4	-	-
9	Chişinău	-	-	-	-	27	Sângerei	-	1	-	-
10	Cimişlia	2	-	-	2	28	Şoldăneşti	-	3	-	-
11	Criuleni	-	4	-	-	29	Soroca	1	8	1	1
12	Donduşeni	2	7	-	2	30	Stefan-Vodă	-	1	-	-
13	Drochia	-	1	-	-	31	Străşeni	-	-	-	-
14	Dubăsari	-	1	-	-	32	Taraclia	1	2	-	1
15	Edineţ	1	1	-	1	33	Teleneşti	1	-	-	1
16	Făleşti	1	3	-	1	34	Ungheni	1	8	-	1
17	Floreşti	-	8	-	-	35	UTAG	-	-	-	-
18	Glodeni	-	2	-	-	TOTAL		12	77	2	12

Sursa: Pagina web a Comisiei Electorale Centrale şi pagina web a Partidului Democrat.

Există o dependen  directă între raioanele în care conducerea raionului reprezintă PDM şi traseismul politic al primarilor.  n anul 2017, 21 sau 70% din cele 32 de raioane sunt conduse de preşedinţi PDM.  n toate aceste raioane au avut loc, cel puţin, c te un caz de traseism politic.

Analiz nd factorii ce au contribuit la intensificarea acestui fenomen, mai ales în r ndurile primarilor PLDM, constatăm că principalul motiv a fost arestul liderului acestei formaţiunii politice.  n condiţiile lipsei unui lider de formaţiune, schimbării guvernului şi raportului de for e în Parlament, primarii PLDM s-au pomenit într-o situaţie de nedumerire şi incertitudine.  n alegerile locale din 2015, PDM şi PLDM au fost principalii rivali de dreapta, lupta pentru primărie fiind foarte dură. De aceea, alegerea opţiunii primarilor PLDM de a trece la „rivalul numărul 1” nu este clară.

Alegerea acestora putea fi influen at  de mai mulţi factori: nevoia de a nu fi singuri şi de a face parte dintr-un partid mai puternic; de a fi „promovaţi” în cazul apariţiei unor fonduri disponibile sau concursuri de proiecte finanțate din bugetul de stat (cum a fost Fondul Naţional pentru Dezvoltare Regională - FNDR); de a „debloca” activitatea primăriei; de a fi de aceeaşi apartenen  politică cu conducerea raionului; de a-şi rezolva unele interese personale sau chiar de a scăpa de unele procese penale intentate real sau artificial împotriva acestora. Cele din urmă motive sunt mai dificil de urmărit şi de analizat, însă favorizarea unor primării şi raioane în funcţie de „culoarea politică”, în cadrul concursurilor naţionale de proiecte, finanțate din bugetul de stat, este demonstrată prin analiza celui mai recent concurs de proiecte, de importan  naţională, finanțate din FNDR.

Din cauza unei fragmentări administrativ-teritoriale excesive și a unei baze fiscale slabe, puține primării își pot permite investiții capitale în infrastructură și în îmbunătățirea serviciilor publice. De aceea, concursurile de proiecte și finanțările din fondurile naționale reprezintă o importantă oportunitate pentru primării și consiliile raionale de a implementa proiecte capitale. Unul dintre aceste fonduri este Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR). În anul 2016, a fost organizat concursul de proiecte finanțate din FNDR pentru perioada 2017 – 2020. La data de 29 martie 2017, a fost aprobat Documentul unic de program pentru anii 2017-2020 [2]. În acest document au fost incluse 62 de proiecte de dezvoltare regională pentru perioada 2017-2020, dintre care 42 sau circa 70% au fost câștigate de către aplicanți (primării sau consilii raionale) din partea PDM, 9 sau 15% - de PLDM, iar restul, 11 proiecte, de către alte partide. Totodată, din cele 42 de proiecte câștigate de PDM, 5 au fost orientate spre primării care au practicat traseismul politic în perioada 2015-2017.

Investigația efectuată ne dovedește faptul că, pe parcursul anilor 2011-2017, fenomenul traseismului politic al primarilor

a avut un ritm intens. În această perioadă s-au înregistrat 204 cazuri de traseism politic, 101 dintre care - în perioada 2011-2015 și 103 - după alegerile locale din 2015. Aceasta reprezintă 40% din cei 504 primari realiși în 2015. Aproximativ o jumătate (101 primari) din cei 204 primari traseiști au fost de la PLDM.

Acest fenomen ar putea fi combătut prin două modalități: 1) prin modificarea cadrului legal în vigoare; și 2) prin implicarea cetățenilor. Modificarea cadrului ar fi cea mai eficientă metodă în combaterea traseismului politic. Principalele legi care ar trebui modificate sunt: Legea nr. 768-XIV din 02.02.2000 privind statutul alesului local și Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. În acest sens, în martie 2017, un partid politic a prezentat un proiect de lege privind combaterea traseismului politic în rândul aleșilor locali. Proiectul însă a rămas la nivel de inițiativă. Cea de-a doua modalitate de combatere a traseismului politic este implicarea cetățenilor, care presupune cererea explicațiilor de ce aleșii locali, în care cetățenii și-au investit încrederea, au părăsit partidul politic care i-a promovat în funcția de primar.

BIBLIOGRAFIE

1. HELLER W.B., MERSHON C., *Political Parties and Legislative Party Switching*, New-York: Macmillan Publishers Limited, 2009. (315 p.) ISBN 978-1-349-37425-0.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Documentului Unic de program pentru anii 2017-2020 nr. 203 din 29.03.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 119-126 din 14.04.2017.
3. Legea privind statutul alesului local nr. 768-XIV din 02.02.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34 din 03.03.2000.
4. Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 din 09.03.2007.
5. Pagina web a Partidului Democrat din Moldova. În: <http://www.old.pdm.md/ro/echipa/primari> (accesat pe 01.08.2017).
6. Pagina web a Comisiei Electorale Centrale. În: <http://www.cec.md/index.php?pag=cat&id=1510&l=ro> (accesat pe 01.08.2017).

Prezentat: 17 august 2017.

E-mail: melesteanian@gmail.com